

WAALSE OVERHEIDSDIENST

[C – 2026/000678]

18 DECEMBER 2025. — Besluit van de Waalse Regering tot wijziging van het koninklijk besluit van 29 mei 2013 betreffende de bescherming van proefdieren en het koninklijk besluit van 30 november 2001 houdende verbod op sommige dierproeven

De Waalse Regering,

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, artikel 20, laatst gewijzigd bij de bijzondere wet van 16 juli 1993;

Gelet op het Waalse Dierenwelzijnwetboek, de artikelen D.66, § 2, tweede lid, D.85, § 3, eerste lid, en D.90, § 3, eerste lid, evenals artikel D. 71;

Gelet op het koninklijk besluit van 30 november 2001 houdende een verbod op sommige dierproeven;

Gelet op het koninklijk besluit van 29 mei 2013 betreffende de bescherming van proefdieren, gewijzigd bij het besluit van de Waalse Regering van 30 november 2017;

Gelet op het rapport van 25 juni 2025, opgemaakt overeenkomstig artikel 3, 2°, van het decreet van 11 april 2014 houdende uitvoering van de resoluties van de Vrouwenconferentie van de Verenigde Naties die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de gewestelijke beleidslijnen;

Gelet op advies nr. 78.439/4 van de Raad van State, gegeven op 3 december 2025 overeenkomstig artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

Gelet op het advies van het "Comité wallon pour la Protection des Animaux d'Expérience" (Waals Comité ter bescherming van proefdieren), gegeven op 24 juli 2025, overeenkomstig artikel D.66, § 2, van het Waalse Dierenwelzijnwetboek;

Gelet op het advies van de "Conseil économique, social et environnemental de Wallonie" (Economische, Sociale en Milieuraad van Wallonië), uitgebracht op 22 augustus 2025;

Gelet op het advies van de "Conseil wallon du Bien-être animal" (Waalse Raad van Dierenwelzijn), gegeven op 29 september 2025;

Gelet op Richtlijn 2010/63/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 september 2010 betreffende de bescherming van dieren die voor wetenschappelijke doeleinden worden gebruikt, gewijzigd bij Verordening (EU) 2019/1010 van 5 juni 2019 betreffende de onderlinge afstemming van de verslagleggingsverplichtingen op het gebied van de milieuwetgeving en bij Gedelegeerde Richtlijn (EU) 2024/1262 van de Commissie van 13 maart 2024 tot wijziging van Richtlijn 2010/63/EU van het Europees Parlement en de Raad wat betreft de voorschriften voor inrichtingen en voor de verzorging en de huisvesting van dieren, en wat betreft de methoden voor het doden van diere;

Op de voordracht van de Minister van Dierenwelzijn;

Na beraadslaging,

Besluit:

HOOFDSTUK 1. — *Wijzigingen in het koninklijk besluit van 29 mei 2013 betreffende de bescherming van proefdieren;*

Artikel 1. In artikel 2 van het koninklijk besluit van 29 mei 2013 betreffende de bescherming van proefdieren, gewijzigd bij het besluit van de Waalse Regering van 30 november 2017, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in punt 2°, eerste streepje, wordt het woord "procedure" vervangen door het woord "dierproef";

2° punt 3° wordt vervangen door watvolgt: "Comité: "Comité wallon pour la Protection des Animaux d'Expérience" (Waals Comité ter bescherming van proefdieren), zoals bedoeld in artikel D.71 van het Waalse Dierenwelzijnwetboek;"

Art. 2. In artikel 4, § 2, van hetzelfde besluit, gewijzigd bij het besluit van de Waalse Regering van 30 november 2017, wordt het woord "Deontologisch" opgeheven.

Art. 3. In artikel 8, tweede lid, van hetzelfde besluit, wordt het woord "Deontologisch" geschrapt.

Art. 4. In artikel 12, paragrafen 1 en 2, van hetzelfde besluit, wordt het woord "Deontologisch" opgeheven.

Art. 5. In artikel 13, § 8, eerste lid, van hetzelfde besluit, wordt het woord "Deontologisch" opgeheven.

Art. 6. In artikel 15, § 2, van hetzelfde besluit, wordt het woord "Deontologisch" opgeheven.

Art. 7. In artikel 17, § 6, van hetzelfde besluit, wordt het woord "Deontologisch" opgeheven.

Art. 8. In artikel 18, § 5, van hetzelfde besluit, wordt het woord "Deontologisch" opgeheven.

Art. 9. In artikel 33, § 3, tweede lid, van hetzelfde besluit, wordt het woord "procedure" vervangen door het woord "dierproef".

Art. 10. De artikelen 38, 39 en 40 van hetzelfde besluit worden opgeheven.

Art. 11. In bijlage 4 bij hetzelfde besluit, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in punt 1° "Algemeen gedeelte", worden de volgende wijzigingen aangebracht:

a) het opschrift van punt 2.5 wordt vervangen door wat volgt: "2.5 Geluid en trillingen";

b) punt 2.5 wordt aangevuld met een lid, luidend als volgt: "Voor waterdieren moet apparatuur die geluid of trillingen veroorzaakt, zoals stroomgeneratoren of filtratiesystemen, het dierenwelzijn niet nadelig beïnvloeden. ";

c) het opschrift van punt 2,6 wordt vervangen door wat volgt: "Alarmsystemen en noodplannen";

d) punt 2.6 wordt aangevuld met een lid, luidend als volgt: "Er moeten doeltreffende noodplannen worden opgesteld om de gezondheid en het welzijn van de dieren te waarborgen wanneer essentiële houderijelementen uitvallen. ";

2° punt IX "Soortspecifieke normen voor vogels" wordt gewijzigd als volgt:

a) er wordt een tweede lid ingevoegd, luidend als volgt: "Wanneer vogels die in het wild zijn gevangen, worden gehuisvest, gelden de in de tabellen 22 tot en met 27/3 vermelde waarden voor de beschikbaar te stellen ruimte wanneer vogels langer dan vierentwintig uur worden gehouden. Wanneer vogels gedurende kortere perioden worden gehouden, worden maatregelen genomen om de risico's voor het dierenwelzijn tot een minimum te beperken. ";

b) de tabellen 27/1, 27/2 en 27/3 worden ingevoegd

"Tabel 27/1: Spreeuwen

Groepsgrootte	Minimale omvang leefruimte (m²)	Minimale hoogte (cm)	Minimale lengte voedertrog per vogel (cm)	Minimale lengte roeststok per vogel (cm)
tot 6	2,0	200	5	30
7 tot 12	4,0	200	5	30
13 tot 20	6,0	200	5	30

Groepsgrootte	Minimale omvang leefruimte (m ²)	Minimale hoogte (cm)	Minimale lengte voedertrog per vogel (cm)	Minimale lengte roeststok per vogel (cm)
voor elke extra vogel vanaf de 21e t/m de 50e	0,25	200	5	30
voor elke extra vogel na de 50e	0,15	200	5	30

Tabel 27/2: Huismussen

Groepsgrootte bij afwezigheid van visuele barrières	Groepsgrootte bij aanwezigheid van visuele barrières	Minimale omvang leefruimte (m ²)	Minimale hoogte (cm)
tot 10	tot 15	2,4	180
11 tot 20	16 tot 35	4,8	180
21 tot 30	36 tot 60	7,3	180
voor elke extra vogel na de 30e	voor elke extra vogel na de 60e	0,11	180

Tabel 27/3: Koolmezen en pimpelmezen

Groepsgrootte	Minimale omvang leefruimte per vogel (m ²)	Minimale hoogte (cm)	Minimaal aantal voedertoestellen	Minimale lengte roeststok per vogel (cm)
1	3	180	1	100
2-10 (*) (van hetzelfde geslacht)	1	180	2	40
1 wijfje + 1 mannetje	2	180	2	100

(*) Groepen groter dan 10 zijn niet toegestaan zonder een vastgesteld monitoringschema met voldoende frequentie om agressie op te sporen en te beteugelen. ”;

3° punt XII, ”Soortspecifieke normen voor vissen”, wordt vervangen door wat volgt:

”XII SOORTSPECIFIEKE NORMEN VOOR VISSEN

1. Watertoevoer en waterkwaliteit

Te allen tijde dient er te worden voorzien in een watertoevoer van geschikte kwaliteit. Het waterdebiet in watertanks met circulatie- of filtersystemen moet voldoende zijn, zodat de waterkwaliteitsparameters binnen aanvaardbare perken blijven, afhankelijk van de kenmerken van het dierhoudersysteem, de soort en de eisen van de levensfase. De watertoevoer wordt gefilterd of behandeld zodat, waar nodig, voor vissen schadelijke stoffen worden verwijderd. De waterkwaliteitsparameters dienen te allen tijde binnen een aanvaardbaar bereik te zijn, zodat zij voor een bepaalde soort en ontwikkelingsfase een normale activiteit en fysiologische toestand mogelijk maken. Het waterdebiet dient zodanig te zijn dat de vissen op een correcte wijze kunnen zwemmen en zich normaal kunnen gedragen. De vissen dienen een passende acclimatisatieperiode te worden gegund, en voldoende tijd om zich aan te passen aan wijzigingen in de waterkwaliteit. Er moeten passende maatregelen worden genomen om plotselinge veranderingen in de verschillende parameters die van invloed zijn op de waterkwaliteit tot een minimum te beperken. Er moet worden gezorgd voor en toezicht worden gehouden op een passend waterdebiet en waterniveau.

2. Zuurstof, stikstofverbindingen, koolstofdioxide, pH en zoutgehalte

De zuurstofconcentratie moet aangepast zijn aan de soort en de omgeving waarin de vissen worden gehouden. Indien nodig moet het water van de tank, afhankelijk van het houdersysteem, extra worden belucht. De concentraties aan koolstofdioxide en stikstofverbindingen, namelijk ammoniak, nitriet en nitraat, moeten onder de schadelijkheidsdrempels worden gehouden. De waterkwaliteit wordt gecontroleerd volgens een testschema dat voldoende frequent is om veranderingen in deze essentiële parameters te detecteren. Er worden maatregelen genomen om deze veranderingen te temperen.

De pH-waarde moet aangepast zijn aan de soort, en moet zo stabiel mogelijk worden gehouden. Het zoutgehalte moet aangepast zijn aan de behoeften van de vissoort en de levensfase van de vissen. Veranderingen van het zoutgehalte moeten geleidelijk worden doorgevoerd.

3. Temperatuur en verlichting

De temperatuur moet zich binnen het optimale bereik van de vissoort en de ontwikkelingsstadia ervan bevinden, en moet zo stabiel mogelijk worden gehouden. Temperatuurveranderingen moeten geleidelijk worden doorgevoerd. Elke verandering in temperatuur gebeurt geleidelijk. Vissen moeten worden gehouden op een aangepaste fotoperiodiciteit.

4. Bezettingsdichtheid en omgevingscomplexiteit

De bezettingsdichtheid moet bij vissen gebaseerd zijn op de totale behoeften van de vissen met betrekking tot omgevingsomstandigheden, gezondheid en welzijn. Vissen moeten over een voldoende hoeveelheid water beschikken om normaal te kunnen zwemmen, rekening houdend met de afmetingen, leeftijd, gezondheid en voedermethode van de vis. Vissen moeten beschikken over een geschikte milieuverrijking, zoals schuilplaatsen of bodemsubstraat, tenzij uit de gedragskenmerken blijkt dat dit niet nodig is.

5. Voederen en hantering

Vissen moeten op de juiste wijze gevoed worden, in de juiste mate en met de juiste frequentie. Er moet bijzondere aandacht worden besteed aan het voederen van larvale vis in de overgang van levend voer naar kunstmatig voedsel. Indien het voeder om niet-procedurele redenen moet worden verwijderd, moet de duur zo kort mogelijk worden gehouden en moet rekening worden gehouden met de grootte van de vissen en de watertemperatuur.

Waar mogelijk moeten vissen worden gehanteerd zonder uit het water te worden gehaald. Het hanteren van de vissen in en buiten het water moet tot een minimum worden beperkt en de uitrusting die rechtstreeks met de vissen in contact komt, moet worden bevochtigd. Vissen mogen niet worden gehanteerd bij de uiterste waarden van het temperatuurbereik dat zij kunnen verdragen.

6. Zebravissen

6.1. Kwaliteit van het water

Tabel 35: Eisen met betrekking tot de waterparameters in de huisvestingsystemen voor zebravissen

Waterparameters	Minimum-maximumeisen
Temperatuur	24 tot 29 °C
Geleidbaarheid	150-1700 µS/cm ²
Totale hardheid	40 tot 250 mg/L CaCO ₃
pH	6,5 tot 8
Stikstofverbindingen	NH ₃ /NH ₄ ⁺ < 0,1 (*) mg/L, NO ₂ ⁻ < 0,3 mg/L, NO ₃ ⁻ < 25 mg/L
Opgeloste zuurstof	> 5 mg/L

(*) of onder de detectiegrens. 0,1 mg/L geeft de totale hoeveelheid ammoniak aan, NH₃/NH₄⁺. Dit komt overeen met 0,002 mg/L NH₃ bij 28°C en een pH-waarde van 7,5.

6.2. Verlichting

Tijdens de lichtfase moeten de lichtniveaus constant zijn, behalve tijdens korte overgangen bij zonsopgang of -ondergang, indien van toepassing. De donkere fase moet volledig donker zijn.

6.3. Bezettingsdichtheid en omgevingscomplexiteit

Voor volwassen zebravissen mogen geen watervolumes van minder dan 1 liter worden gebruikt. De bezettingsdichtheid mag niet meer bedragen dan 10 volwassen vissen per liter. De grootte en vorm van de tanks moeten de vissen in staat stellen hun natuurlijke gedrag en zwemactiviteit te vertonen.

Langdurige individuele huisvesting moet worden vermeden. ”;

4° er wordt een punt XIII ingevoegd, luidend als volgt:

”XIII SOORTSPECIFIEKE NORMEN VOOR KOPPOTIGEN

1. Watertoevoer en waterkwaliteit

Te allen tijde dient er te worden voorzien in een watertoevoer van geschikte kwaliteit.

Het ontwerp van de tank en het waterdebiet moeten voldoen aan de behoeften van het dier, een passende zuurstoftoevoer die is afgestemd op de omvang, levensfase en gedragsbehoeften. Watertemperatuur, zoutgehalte, pH-waarden en niveaus van stikstofverbindingen moeten afgestemd zijn op de behoeften van soorten en levensvormen. Ontsnappingen en het onbedoeld introduceren van vreemde elementen worden waar nodig voorkomen door gebruik van afdekkingen.

De koppotigen moet een passende acclimatisatieperiode worden gegund en voldoende tijd om zich aan te passen aan wijzigingen in de waterkwaliteit.

2. Verlichting

De lichtintensiteit en de fotoperiodiciteit moeten voldoen aan de eisen van de soort.

3. Voeding

Voor koppotigen moet een voederregime worden voorzien dat is afgestemd op de soort, de ontwikkelingsstadia van de dieren en hun gedragsbehoeften.

4. Verrijking en hantering

Voor koppotigen moet worden voorzien in een passende en voldoende hoeveelheid fysieke, cognitieve en sensorische stimuli zodat een breed scala aan soortspecifieke gedragingen mogelijk is. Bij de huisvestingsomstandigheden moet rekening worden gehouden met soortspecifieke sociale behoeften, d.w.z. de gewoonten van de soort om in groep of solitair te leven. Er moet worden voorzien in schuil- of beschuttingsplaatsen waar dat voor de soort passend is.

Waar mogelijk worden koppotigen gehanteerd zonder ze uit het water te halen. Het hanteren van koppotigen buiten het water moet tot een minimum worden beperkt en de uitrusting die rechtstreeks met de dieren in contact komt, moet worden bevochtigd.

Tabel 36: Koppotigen

Familie	Groep	Lichaamslengte * (cm)	Minimaal water- oppervlak (cm ²)	Minimaal extra wateroppervlak per extra dier in het geval van groepshuis- vesting (cm ²)	Minimale waterdiepte (cm)
<i>Sepiidae</i>	Zeekatten	tot 2	100	40	7
		> 2 à 6	600	200	15
		> 6 à 12	1200	400	20
		> 12	2500	1000	25
<i>Sepiolidae</i>	Dwerginktvis- sen**	tot 1	50	5	5
		> 1 à 3	120	50	8
		> 3	150	100	12

Familie	Groep	Lichaamslengte* (cm)	Minimaal water- oppervlak (cm ²)	Minimaal extra wateroppervlak per extra dier in het geval van groepshuis- vesting (cm ²)	Minimale waterdiepte (cm)
<i>Loliginidae</i>	Pijlinktvissen***, ****	tot 15 > 15 à 25 > 25	2000 4500 6000	400 900 1200	60 90 90
<i>Octopodidae</i>	Octopussen****	tot 10 > 10 à 20 > 20	2000 2600 4000	600 700 1200	40 50 50

(*) Lengte van de dorsale mantel. (**) Groep tot en met 40 individuen. (***) Het gebruik van cilindrische tanks verdient de voorkeur. Bij gebruik van niet-cilindrische tanks moeten de minimumwaarden met 5 % worden verhoogd. (****) Tijdens de juveniele en paralarvale fase moeten de pijlinktvissen en de octopussen worden gehuisvest in cilindrische tanks, met een maximum van 20 uitgekomen jongen per liter. Er worden methoden toegepast om de visuele interactie te beperken. ”.

Art. 12. In bijlage 7 bij hetzelfde besluit worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° onder 2, wordt een lid ingevoegd, luidend als volgt: De methoden voor bevestiging van de dood moeten passend zijn voor de te doden soort. ”;

2° onder 3 wordt de tabel vervangen door de volgende tabel:

”

Opmerkingen/methoden betreffende dieren	Vissen	Amfi- bieën	Reptielen	Vogels	Knaag- dieren	Konijnen	Honden, katten, fretten en vossen	Grote zoog- dieren	Niet- mense- lijke primaten	Koppo- tgen
Overdosis anesthesie	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	
Penschiettoestel			(2)							
Kooldioxide					(3)					
Cervicale dislocatie				(4)	(5)	(6)				
Percuterende slag op de kop				(7)	(8)	(9)	(10)			
Onthoofding				(11)	(12)					
Elektrische bedwelming	(13)	(13)		(13)		(13)	(13)	(13)		
Inerte gassen (Ar, N ₂)								(14)		
Afschot met passend geweer of pistool en passende munitie			(15)				(16)	(15)		
Hypothermische schok	(17)									

”;

3° onder 3 wordt een 17° toegevoegd aan de lijst “Voorwaarden”, luidend als volgt:

”17. Alleen voor zebravissen (*Danio rerio*) ≥ 16 dagen na bevruchting en met een maximale lichaamslengte van 5 cm. De temperatuur van de hypothermische schok moet ≤ 4 ° C zijn en het temperatuurverschil met de huisvestingstemperatuur moet ≥ 20 ° C zijn.

De vissen mogen niet rechtstreeks in contact komen met ijs. De minimale blootstellingstijd bedraagt 5 minuten. ”.

HOOFDSTUK 2. — *Wijziging in het koninklijk besluit van 30 november 2001 houdende een verbod op sommige dierproeven*

Art. 13. In artikel 1bis, paragraaf 2, van het koninklijk besluit van 30 november 2001 houdende een verbod op sommige dierproeven, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° de woorden “belast met de bescherming van dieren” worden vervangen door de woorden “voor Dierenwelzijn”;

2° de woorden “Deontologisch Comité” worden vervangen door de woorden “Comité Wallon pour la Protection des Animaux d’Expérience” (Waals Comité ter bescherming van proefdieren). ”.

Art. 14. In artikel 2 van hetzelfde besluit, worden de woorden “is belast met” vervangen door de woorden “en de Minister bevoegd voor Dierenwelzijn zijn belast met”. ”

HOOFDSTUK 3. — *Slotbepalingen*

Art. 15. De artikelen 11 en 12 treden in werking op 4 december 2026.

Art. 16. De Minister bevoegd voor Dierenwelzijn is belast met de uitvoering van dit besluit.

Namen, 18 december 2025.

Voor de Regering:

De Minister-President en Minister van Begroting, Financiën, Onderzoek en Dierenwelzijn,
A. DOLIMONT